

Dejanja skrajnežev ne poznajo (državnih)

Nova vojna proti terorizmu Vsako pojavljanje na seznamu sodelujočih pomeni neko tveganje

Zaradi desetletja globalne vojne proti njej je upehana teroristična mreža Al Kaida dobila ustrezno naslednico. Več kot ustrezno. Vendar Islamska država, organizacija, ki je zasedla velik del Sirije in Iraka, ni samo ena od številnih terorističnih skupin. O njej in nevarnosti zaradi nje smo se pogovarjali s strokovnjakom za varnostna vprašanja, predvsem za terorizem, predsednikom sveta Inštituta za korporativne varnostne študije ICS, dr. Denisom Čaleta.

GORAZD UTENKAR, besedilo
IGOR ZAPLATIL, fotografija

Islamska država (IS) je nov fenomen. Ustvarila je neke vrste samopreskrbo z denarjem in celo vzpostavlja temelje države, ki jo je poimenovala islamski kalifat. Ker zelo spretno izrablja internet in medije, je v svoje vrste privabila veliko ljudi iz zahodnih držav. Med njimi sta vsaj dva iz Slovenije.

Združene države Amerike in pisana koalicija voljnih so prejšnji teden začele bombardirati položaje IS in drugih terorističnih skupin v Iraku, ta teden pa še v Siriji. Ni nekoliko nenavadno, da so se teroristov lotili z bombniki in vodenimi raketami? Vsekakor je dejstvo, da terorizma ne moremo premagati ne z letali ne s težkim topništvo. Celotno akcijo je treba pogledati širše, tudi v luči notranjepolitičnih razmer v Združenih državah. Ob umiku vojakov iz Iraka se je predsednik Barack Obama zavezal, da tja ne bo več pošiljal kopenskih enot. Zato za zdaj vse poteka z letalskimi napadi in raketami. Vendar se nobena vojna ne dobi, ne da bi šli vojaki na teren. Verjetno so letalski napadi samo prva faza aktivnosti za uničenje IS.

Sprašujem predvsem zato, ker se teroristov po navadi ne lotevajo kot vojske, s frontalnimi napadi. Zdi se, da IS ni več navadna teroristična organizacija, ampak precej močna gverilska vojska.

IS je fenomen, kot ga do zdaj ni bilo. Že iz imena je jasno, da je prerasla klasično teroristično obliko: obvladuje velik del ozemlja, je zelo dobro oborožena in finančno zelo dobro podprta. Finančni viri prihajajo od prodaje nafte, ki jo načrpajo iz zasedenih naftnih virov, na črnem trgu, ob svoji ekspanziji pa je zasegla tudi del sredstev iraške nacionalne banke. Denar uporablja za doseganje vojaških ciljev. Ob tem je zelo spretna pri uporabi množičnih medijev za novačenje borcev in simpatizerjev ter povečevanje svojih dejanj.

Zakaj jih imajo še vedno za teroriste?

Mednarodno pravo je precej jasno pri tem, kaj so značilnosti gverilskih gibanj. Dejanja IS so večinoma teroristična, prav tako grožnje s povračilnimi terorističnimi ukrepi proti državam, ki sodelujejo v napadih. Zato jih vsekakor lahko imamo za teroristično tvorbo.

Uspehi IS so nekako potisnili v pozabo Al Kaido, ki so jo še pred nekaj leti predstavljali kot najnevarnejšo skrajno organizacijo. Je Al Kaida pošla sapa in je vzpon IS posledica njenega upada?

Al Kaido je več kot desetletje vojne proti terorizmu gotovo izčrpalo. Prvo in drugo generacijo njenih pripadnikov so zdesetkali. Vendar je IS drugačna od Al Kaide. Predvsem zaradi že prej omenjene zasedbe ozemlja, na katerem zdaj vzpostavlja temelje de-

lovanja države. Kaj takšnega Al Kaidi ni nikoli uspelo. Kjerkoli je delovala, je bila tujek ali gost, od Sudana do Afganistana. Poleg tega je bila Al Kaida finančno bolj omejena, odvisna od prispevkov in drugih nelegalnih sredstev. V nasprotju s tem ima IS neodvisne in stalne vire prihodkov. Poleg tega je IS še bolj skrajna. Kako daleč je šla v radikalizaciji, dokazuje tudi to, da se Al Kaida zaradi njihovih dejanj boji, da bo izgubila primat združevanja muslimanov pri izvajanju džihada proti zahodni civilizaciji in drugim nevernikom. Organizacija, zaradi katere se je začela globalna protiteroristična vojna, se počuti ogroženo!

Zakaj v zadnjih letalskih napadih v arabskem svetu – v Libiji ter zdaj v Iraku in Siriji – z zahodnimi državami sodelujejo tudi nekatere arabske države, kot so Katar, Saudska Arabija, Združeni arabski emirati in Jordanija?

vzpostavljanje etnično čistih ozemelj. Vprašanje časa in mehanizmov je, kako bo mednarodni skupnosti nastale razmere, posledice novega razmerja sil, uspelo spraviti v ustrezen okvir mednarodnega prava. Če bo mednarodna skupnost hotela hitreje umiriti dogajanje, bo morala v proces posredovanja in dogovarjanja pritegniti Iran. Tu bi rad omenil zadnjo resolucijo, ki so jo v varnostnem svetu Združenih narodov sprejeli v sredo zvečer. V njej so opredelili procese, s katerimi bi lahko preprečili finančno in drugo pomoč za radikalizacijo regije in prihod novih borcev.

So takšni letalski in raketni napadi, kot potekajo v Siriji in Iraku, legalni ali vsaj legitimni?

Že od začetka vojne proti terorizmu mednarodno pravo ne dohaja več razmer. Formalnopravno je takšno posredovanje nelegalno, saj ga z resolucijo ni neposredno omogočil varnostni svet Združenih narodov.

V vrstah IS se domnevno bojuje veliko državljanzahodnih držav. Koliko jih je in kdo so ti bojevniki svete vojne z zahoda?

Natančnih števil ni. Po nekaterih podatkih je iz Evropske unije v regiji več kot tri tisoč oseb. Velika večina je takih, ki imajo odhod za izpolnjevanje svoje svete verske dolžnosti. Del je konvertitov, torej tistih, ki so prevzeli islamsko vero. Njihove motive lahko iščemo predvsem v razkroju zahodne družbe in iskanju novih vrednot. Pri nekaterih posameznikih pa lahko govorimo tudi o izpolnjevanju osebnih želja, na primer avanturizma, naklonjenosti orožju in nasilju. Kot smo lahko videli, so prav borci iz tujine z izvajanjem grozodejstev v teh primerih zelo medijsko izpostavljeni. Za IS so ta sporočila podpore borcev iz zahodnih držav zelo pomembna in jih s pridom izkoriščajo za medijsko manipulacijo. Pri pridobivanju takšnih ljudi IS zelo spretno uporablja internet in medije.

Največja težava vseh varnostnih organov v zahodnih državah je, kako odkriti ljudi, ki širijo skrajne ideje in zbirajo podpornike ter jim zagotavljajo prehod na krizna žarišča. Pri prehodnih gotovo sodelujejo z organiziranimi kriminalnimi združbami, ki imajo utečene tihotapske poti za trgovino z ljudmi in mamili. Ko varnostni organi kakšno mrežo razbijejo, se hitro pojavijo nova. Tako lahko odhod na krizna žarišča še vedno zagotovijo veliko ljudem. Zdaj vidimo, da bi nekatere države kaznovale odhod in sodelovanje v bojih na kriznih žariščih. V Franciji, Veliki Britaniji in drugih državah nameravajo tudi prepovedati potovanja za osebe, ki so jih varnostni organi jasno identificirali, da pomenijo tveganje za odhod na krizno žarišče. Se pravi, da bi tem posameznikom vzeli potne listine.

Večina naj bi jih prišla čez mejo med Turčijo in Sirijo. Zakaj Turčija ni dejavnejša pri varovanju meje?

Denis Čaleta

Druge države v regiji se bojijo, da bi se radikalizem IS lahko razširil na njihova ozemlja. S tem je povezan tudi strah njihovih režimov pred izgubo oblasti. Zato nobena država v bližini noče, da bi IS obstala. Sam vzpon IS je posledica tega, da v Siriji in Iraku državna oblast ne deluje. To je bil osnovni pogoj za pohod IS. Moramo pa se zavedati, da terorizma ne bo mogoče izkoreniniti, če ljudje, predvsem mladi, ne bodo videli prihodnosti. Pot v siromaštvo prinaša samo več prostora za širjenje radikalizma in nadaljevanje medsektaškega nasilja v celotni regiji.

Islamska država je sunitska organizacija, v napadih nanjo sodelujejo sunitske države. Kje so tu šiiti, predvsem Iran?

Iran je še vedno izključen iz iskanja rešitev. Jasno je, da bližnji vzhod ne bo več tak, kot smo ga poznali. Medsektaško nasilje vodi predvsem v

Je pa kljub takšni spretnosti zelo čudno, da je nekdo, kot je zloglasni Džihad John – obglavljevalec dveh ameriških novinarjev in britanskega humanitarne delavca –, ki je neopazno živel v Londonu, po prihodu v tako imenovani kalifat pripravljen rezati glave.

Če kdo živi neopazno, ne pomeni, da nima težav. Ne samo na osebnostni ravni, ampak tudi z vključevanjem v družbo. Različni strokovnjaki že dlje časa opozarjajo, da prva generacija migrantov ni bila nikoli problematična, težavni postajajo njihovi potomci, torej druga, tretja generacija. Zdi se vključeni v družbo, vendar ni nujno tako. Pri iskanju svoje identitete in izražanju nezadovoljstva s stanjem v družbi lahko zelo hitro pristanejo v rokah radikalnih pridigarjev.

Kako borci iz tujine sploh pridejo do enot IS?

Po moji oceni je glavni vzrok, zakaj je Turčija precej pasivna pri aktivnostih proti IS nasploh, kurdske vprašanje. Vseh dejavnosti proti IS se Turčija boji kot korakov v smeri ustanovitve kurdske države; potem bi se morala vprašanja Kurdoev lotiti tudi znotraj svojih meja. Nadzor meje s Sirijo je povezan tudi z zmožnostmi, saj gre za zelo težko dostopno območje. Verjetno pa bi Turčija lahko storila več.

Se borci, tisti, ki pač preživijo, vrnejo v države, iz katerih so prišli?

Tudi z drugih kriznih žarišč so se borci iz tujine po nekaj časa vračali domov.

Verjetno je pomembnejše vprašanje, zakaj se vračajo.

Da. Vprašanje je, ali se vračajo s kakšno nalogo. Če se jih samo pet odstotkov vrne z nalogo izvajanja terorističnih ali kakšnih podpornih